

Blaðaúrklippur, vegna fráfalls Bjarna,
Sigríðar og Benedikts,
10. júlí 1970

Bjarni Benediktsson – Sigríður Björnsdóttir – Benedikt Vilmundarson – Fjölskyldan – Blaðaúrklippur

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

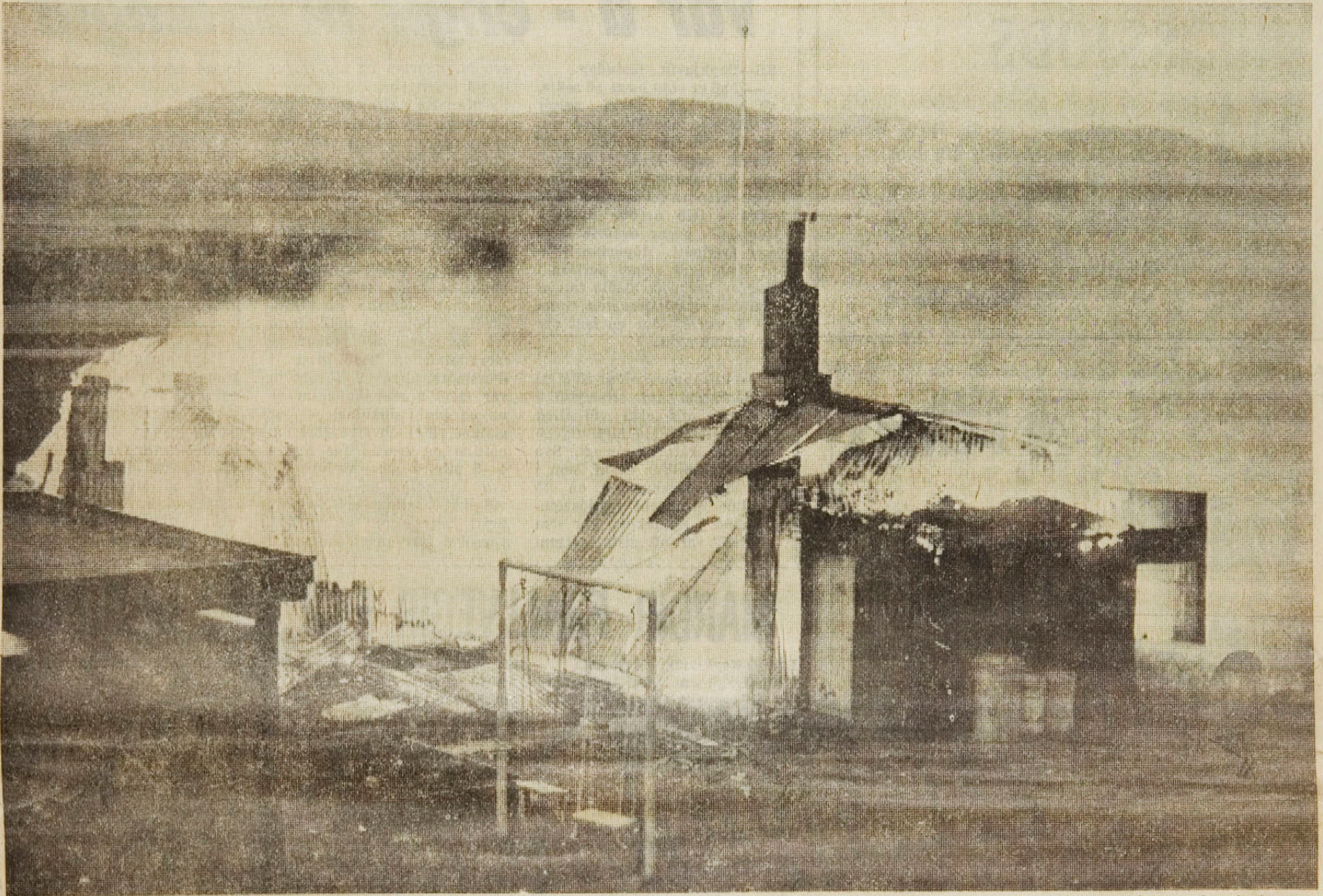
Fjölskyldan

Askja 3-13

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

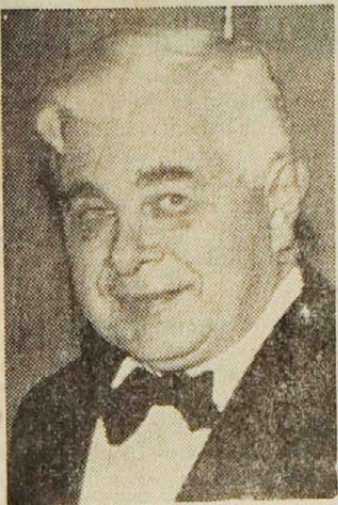
Við erum að vona, að sumarið heilsí með hlýindum — en það er samt betra að vera við öllu búin.

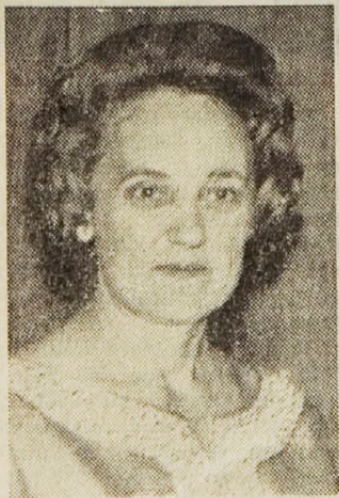
Ráðherrabústaðurinn í ljósum logum um tvöleytið í fyrrinótt. Til vinstri sést í Gestaskálann, sem reistur var fyrir nokkrum árum og slapp óskemmdur úr brunanum. Ofar á myndinni sést út yfir Þingvallavatn. (Tímamynd)

Enn ókunnugt um eldsupptök í ráðherrabústaðnum á Þingvöllum:

Forsætisráðherrahjónin og dóttursonur þeirra fórust

Dr. Bjarni Benediktsson

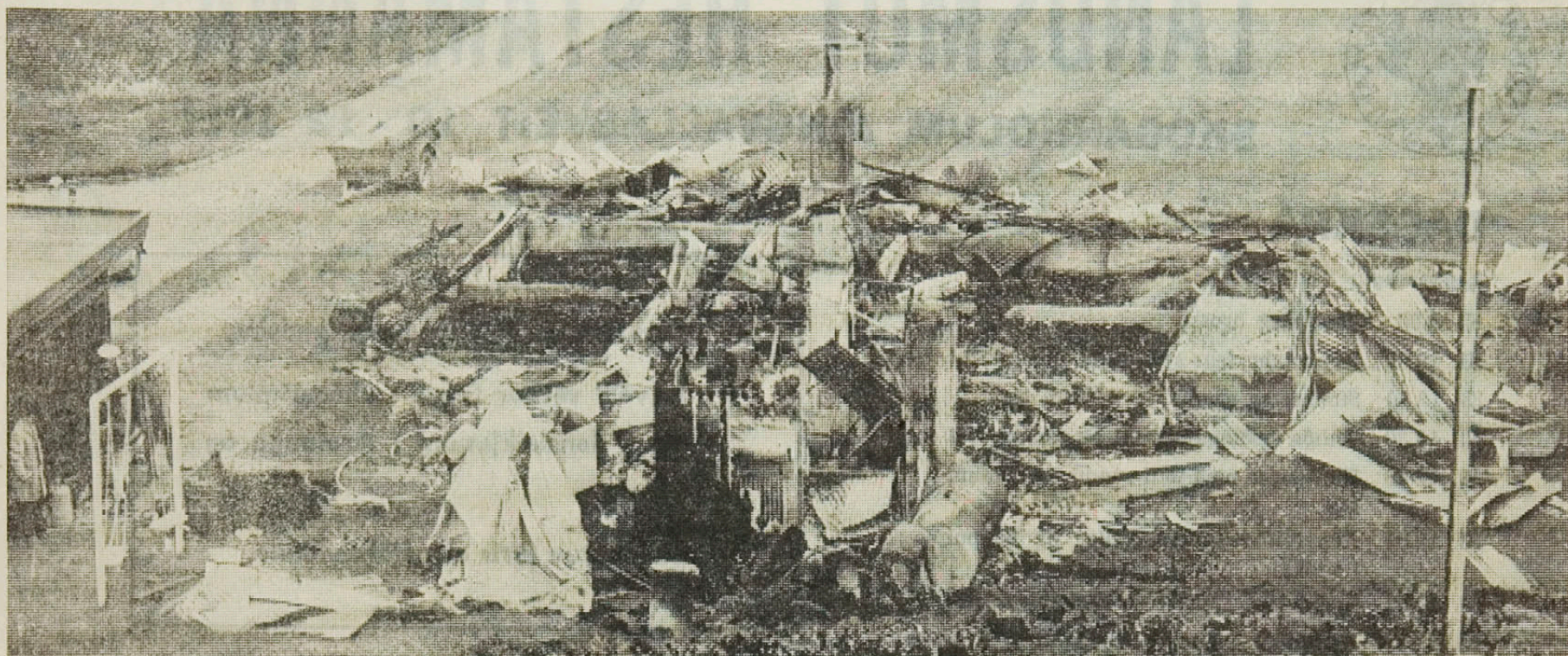
Frú Sigríður Björnsdóttir

Benedikt Vilmundarson

Dr. Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra, frú Sigríður Björnsdóttir, kona hans, og Benedikt Vilmundarson, fjögurra ára, fórust í fyrrinótt, þegar ráðherrabústaðurinn á Þingvöllum brann til kaldra kola. Fréttin um þetta hörmulega slys kom sem reiðarslag yfir íslensku þjóðina og stjórnámálemenn á Norðurlöndum hafa lýst hryggð sinni vegna þessa atburðar.

Frásögn og myndir frá þessu hryggilega slysi eru á blaðsíðu 3, 6 og 7 í blaðinu í dag. Einnig er dr. Bjarna Benediktssonar minnzt í forystugrein á blaðsíðu 9.

Rústir sumarhússins séðar að ofan. Aftast til hægri er olíutankurinn, en hann stóðst hitann.

(Tímamynd — Gunnar)

Ráðherrabústaðurinn brann til kaldra kola á skammri stundu

KJ—FB—Reykjavík, föstudag.
 ● Dr. Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra, frú Sigríður Björnsdóttir, kona hans, og dóttursonur þeirra, Benedikt Vilmundarson, létust þegar eld ur kom upp í ráðherrabústaðnum á Þingvöllum og hann brann til kaldra kola síðastliðna nótt. Voru jarðnesk

ar leifar þeirra fluttar til Reykjavíkur í morgun.
 ● Ítarleg rannsókn fór fram í dag til þess að freista þess að finna upptök eldsins, en þau voru enn í kvöld ókunn.
 ● Í dag féllst forseti Íslands á tillögu ríkisstjórnarinnar um að fela Jóhanni Hafstein, ráðherra, að gegna störfum for-

sætisráðherra fyrst um sinn.
 ● Hið hörmulega slys á Þingvöllum kom sem reiðarslag yfir landsmenn. Þánar voru dregnir í hálfra slöng um allt land, opinbernar stofnunum og fjölmörgum fyrirtækjum og samkomustöðum lokað. Stjórnarmenn á Norðurlöndum lýstu yfir hryggð sinni vegna hins sviplega andláts forsætisráðherra.

og hvar í rústunum skakkir og skældir og hálf bráðnaðir sumir hverjir. Tveir lögreglumenn héldu vörð um staðinn og starfsmenn Ratmagnsveitna ríkisins

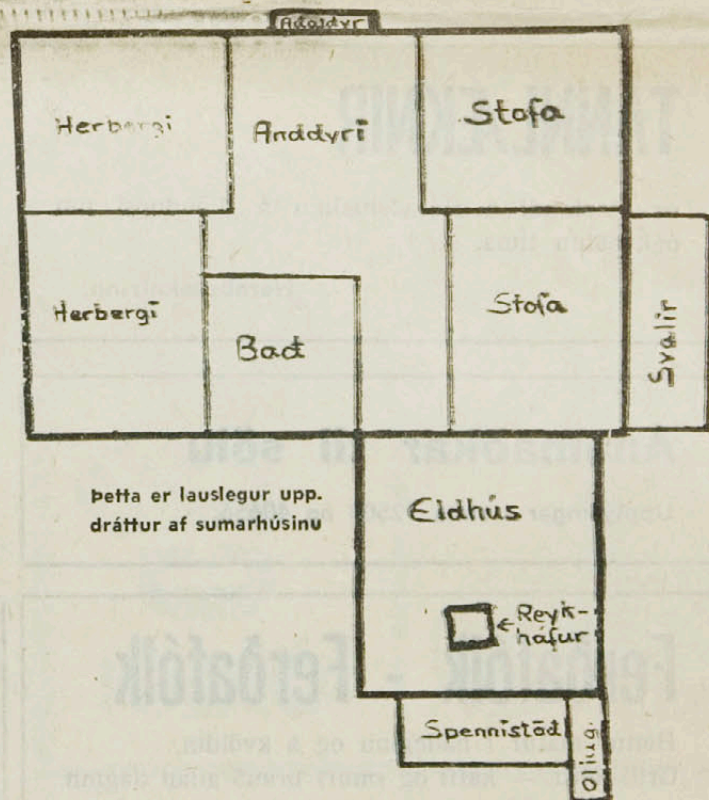
voru í öða önn að undirbúa tengingu nýrrar spennistöðvar fyrir raflinurnar sem liggja til sumarbústaðanna þarna við Framhald á bls. 6.

Fremst á myndinni er Njörður Snæhólm varðstjóri hjá rannsóknarlögreglunni í Reykjavík að grafa í rústunum, og aftar eru sérfræðingar og rannsóknarlögreglumenn að störfum.

Það var dökkt og mikið ský, sem var yfir Þingvöllum snemma á föstudagsmorguninn þegar fréttamenn Tímans héldu austur yfir Mosfellsheiði. Sjó- að hafði á veginn um nóttina, og snjófóli var enn utan vegarins um morguninn.

Er komið var á veginn heim að Valhöll, blasti óhugnanleg sjón við, þar sem voru rústir sumarhúss forsætisráðherrans, og skorsteinninn skagaði nakin upp í loftið. Reyk lagði upp af rústunum, og bárujárn- ið, sem klætt hafði bústaðinn að utan, var allt sunnan við bústaðinn, og þar hafði jörðin sviðnað. Í grunni bústaðarins var sailli, og einn og einn hlutur úr jární kolsvartur og úr lagi genginn eftir hitann í brunanum. Badkerið, ísskápurn, þvottavélin, rúmgrindur og fleiri hlutir úr jární lágu hér

Hollendingarnir sátu að morgunverði í Valhöll í morgun og eru þarna að ræða við fréttamann Tímans, sem er lengst til vinstri. Uta Eichenberg, Edward Mackenzie, Renée Meissner, Het Dutilh, Herbert Jan Bakels, Klaas Dutkh og Clara Haex.

Séð ofan úr hliðinni norðan við bústaðinn, yfir rústirnar, Þingvallabæinn og út á vatnið.

(Tímamyndir: Gunnar)

BRUNI RÁÐHERRABÚSTAÐARINS

Framhald af bls. 3

vatnið, Valhallar og Þingvallabæjarins.

Húsaskipan í bústaðnum var þannig, að þegar gengið var inn í hann, um dyrnar, sem sneru niður að vatninu, voru tvær stofur á vinstri hönd er komið var í forstofuna. Á hægri hönd voru tvö svefnherbergi og fyrir miðju var snyrti herbergi og aftan fyrir miðju var eldhúsið, og enn aftar kyndiklefinn og spennistöðin.

Í eldhúsinu mátti sjá leifar af búsaðöldum, og þar voru hlið við hlið svartir og beygladír kútar, er eitt sinn voru slökkvitæki, og gaskútar, sem höfðu sprungið.

Kyndiklefinn hafði verið hólfður af með hlöðnum vegg, og virtist svo sem eldurinn hefði ekki leikið mikið þar um. Stór og mikill oliutankur stóð aftur úr rústunum, en hús ið mun hafa verið kynnt allan ársins hring, nótt og dag, og þess vegna stór olíutankur.

Norðan við Konungshúsið, eins og sumarhúsið var löngum kallað, hafði fyrir nokkrum árum verið byggður svefn-skáli, og sá ekki á honum eftir brunann, og er skýringin sú, að vindur var mjög hvasst að norðan, og stóð af húsinu, og úrhellis rigning var um nóttina, og mældist úrkoman heilir 36 millimetrar við Þingvallabæinn.

Dr. Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra fór austur í sumarbústað í gærkvöldi, og ætlaði hann aðeins að gista í húsinu þessa einu nótt, því í dag var ferðinni heitið í Vesturlandskjördæmi, þar sem forsætisráðherra ætlaði að mæta á héraðs mótum.

Slökkviliðinu í Reykjavík

barst tilkynning um brunann klukkan 01,40 í nótt, og voru strax sendir tveir slökkvibílar af stað frá Reykjavík. Síðar var svo beðið um sjúkrabil, en um sex í morgun fór bíll frá slökkviliðinu, og sótti jarðneskar leifar hinna látnu, austur á Þingvöll.

Er slökkvilið kom á staðinn, eftir tæpan klukkutíma, var húsið fallið og ekki annað fyrir slökkviliðsmennina að gera en slökkva í rústunum.

Lögreglumenn frá Reykjavík voru eystra í dag, og héldu vörð um rústirnar. Var þar lengst af Sverrir Guðmundsson

aðstoðaryfirlögrelubjónn, ásamt öðrum lögrelumanni.

Ingólfur Þorsteinsson, yfirlögrelubjónn rannsóknarlögrelunnar í Reykjavík, sagði Tímanum, að sýslumaðurinn í Árnassýslu, Páll Hallgrímsson, hefði farið þess á leit, að rannsóknarlögrelan í Reykjavík aðstoðaði við rannsókn brunans.

Strax í nótt fóru rannsóknarlögrelumenn austur á bruna staðinn, og síðan aftur eftir hádegis í dag.

Er fréttamaður Tímans kom á staðinn aftur eftir hádegis, var Ingólfur Þorsteinsson þar

ásamt þeim Nirði Snæhólm, aðalvarðstjóra, Jóni Halldórssyni, varðstjóra, Sævari Jóhannssyni, tæknimanni í rannsóknarlögrelunni, Ragnari Vigni, varðstjóra í tæknideild, og Guðmundi T. Guðmundssyni, rannsóknarlögrelubjóni. Þá höfðu einnig verið kvaddir á staðinn Rúnar Bjarnason, slökkviliðsstjóri, rafmagnseftirlitsmaður og eldfæraeftirlitsmaður. Rótuðu þeir í rústunum og reyndu að gera sér grein fyrir upptökum brunans, en að því er Ingólfur Þorsteinsson sagði Tímanum í kvöld, þá er ekkert hægt að segja til um upptök brunans,

svo algjör er eyðileggingin í húsinu.

Ingólfur sagði það hinsvegar ljóst, af verksummerkjum, að þau þrjú, sem voru í húsinu, hafi vaknað og verið komin úr rúmum sínum í húsinu.

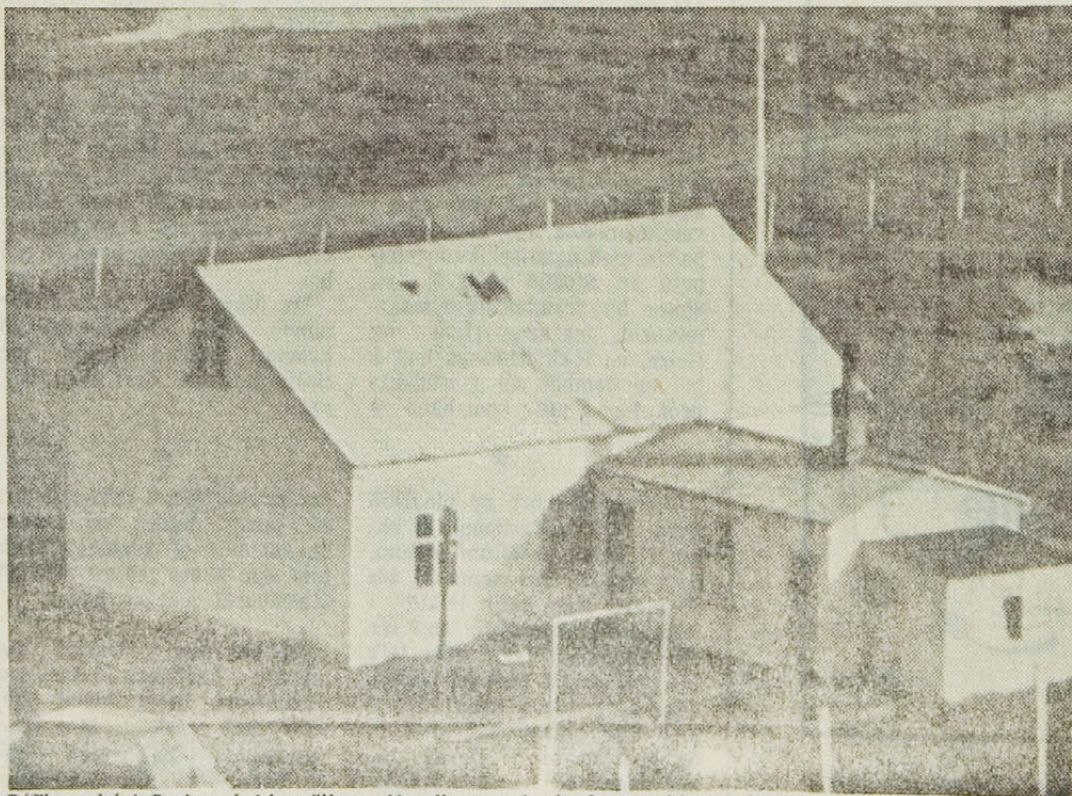
Páll Hallgrímsson, sýslumaður, og yfirlögrelubjónninn á Selfossi, Jón I. Guðmundsson, voru meðal þeirra, sem komu á brunastaðinn í nótt, en Þingvellir eru sem kunnugt er á þeirra yfirráðasvæði.

Í kvöld voru hafnar yfir heyrslur á Þingvöllum vegna brunans, og stjórnaði sýslumaður þeim.

Hollendingarnir sjö, sem fyrst urðu varir við brunann í sumarhúsi forsætisráðherra á Þingvöllum, sátu að morgunverði í Hótel Valhöll, er fréttamaður Tímans náði tali af þeim.

Þeir sögðust hafa komið til landsins fyrir nokkrum dögum og ætlað að fara á hestamanna mótið í Skógarhólum. Tjölduðu þeir við Vatnsvík í gærkvöldi, en um miðnættið fauk tjaldið ofan af þeim, og tóku þeir þá það til bragðs, að flytja farangur sinn á bílnum, sem þeir hafa á leigu, heim á hlaðið við Valhöll. Stöðvaði fólkíð bílinn við söluskálanu á hlaðinu, og var klukkan þá um hálf tvö. Bústaður forsætisráðherra blasir við þarna af hlaðinu, og sáu þeir þá, að eitthvað óvenjulegt var þar á seyði. Brá eldslogum fyrir í gluggunum. Þegar fólkíð kom að húsinu sá það, að eldur var laus inni í því Bönkuðu Hollendingarnir á glugga og dyr, og stafaði þá miklum hita frá húsinu. Nokkrum mínútum eftir

Framhald af bls.

Ráðherrabústaðurinn á Þingvöllum. Myndin var tekið fyrir nokkrum árum.

Mikilhæf forsætisráðherrahjón

AK, Rvík, 10. júlí. — Þegar þau válegu tíðindi bárust snemma í morgun, að forsætisráðherra, dr. Bjarni Benediktsson, hefði farist í eldsvoða ásamt konu sinni og ungum dóttursyni þá um nóttina, er Ráðherrabústaðurinn á Þingvöllum brann, greip djúp sorg og óhugur þjóðina alla við tilhugsunina um svo sviplegt og hörmulegt slys.

Með Bjarna Benediktssyni er fallinn frá mikilhæfur og áhrifaríkur stjórnmalaleiðtogi, sem markað hefur djúp spor í baráttusögu þjóðarinnar síðustu áratugi og ráðið þar mikilvægum úrslitum. Hann var stórbrotinn maður að gáfum og allri gerð og húnn miklum forystuhæfileikum, eins og ferill hans í stjórnmalastarfinu sýnir gleggst. Um hann stóð oftast stormur og styr, enda var hann sjálfur mikill baráttu maður, en herra þeim átökum bar virðingu og viðurkenningu fylgismanna sem andstæðinga á gáfum hans, þekkingu og styrk í stjórnmalatfyllgi. Menn virtu hann jafnt sem foringja og andstæðing, og hans mun lengi verða minnst bæði af þeim, sem áttu með honum samleið, og hinum, sem skrifa sögu þjóðarinnar.

Nánar er rætt um fráfall forsætisráðherrahjónanna í forystugrein blaðsins.

Bjarni Benediktsson var fæddur 30. apríl 1908 í Reykjavík, sonur hjónanna Guðrúnar Pétursdóttur og Benedíkts

Sveinssonar, alþingismanns. Hann varð stúdent í Menntaskóla Reykjavíkur 1926 og tók lögfræðipróf við Háskóla Íslands 1930. Næstu tvö ár stundaði hann framhaldsnám í stjórnlagfræði í Berlin og Kaupmannahöfn en varð prófessor í lögum við Háskóla Íslands 1932, gegndi því embætti til 1940, er hann varð borgarstjóri í Reykjavík. Árið 1947 varð hann utanríkis- og dómsmálaráðherra og gegndi ráðherraembætti til 1956. Þá varð

hann ritstjóri Morgunblaðsins, en 1959 aftur dómsmálaráðherra. 1961 var hann settur forsætisráðherra um þriggja mánaða skeið og skipaður forsætisráðherra 1963 og gegndi því embætti til dauðadags.

Hann var kjörinn á Alþingi fyrir Sjálfstæðisflokkinn 1942 og átti þar sæti síðan sem þingmaður Reykjavíkur. Hann hefur átt sæti í fjölmörgum nefndum og stjórnun félaga, og í miðstjórn Sjálfstæðis-

flokksins sat hann frá 1936. Hann var mörg síðustu ár stjórnarformaður Almenna bókafélagsins og í stjórn Eim skipafélags Íslands lengi. Hann hlaut margvisleg heiðursmerki innlend sem erlend og hlaut doktorsnafnbót við Háskóla Íslands 1961. Eftir hana liggja allmörg rit og bækur, einkum um stjórnarfræðileg og lögfræðileg efni en einnig ritgerða um almenn málefni, auk fjölda greina um menn og málefni í blöðum og tímaritum.

Bjarni Benediktsson var tvíkvæntur. Fyrri kona hans var Valgerður Tómasdóttir úr Reykjavík, en hún lézt eftir eins árs sambúð. Síðari kona hans var Sigríður Björnsdóttir, skipstjóra í Ananaustum í Reykjavík, Jónssonar, og áttu þau fjögur uppkomin börn.

Benedikt Vilmondarson, dóttursonur þeirra hjóna, fjögurra ára drengur, var sonur Valgerðar dóttur þeirra og Vilmondar Gylfasonar, hið efnilegasta barn.

Dr. Bjarni Benediktsson

Frú Sigríður Björnsdóttir

Framhald af bls. 6.

ir að þeir komu að bústaðnum kvað við dynkur innan úr húsinu, og í sömu andrá lyftist þakið um ca. hálfan metra. Er talið að þessi dynkur hafi staf að frá því, er eldurinn brauzt út úr húsinu, en ekki vegna sprengingar inni í því.

Séra Eiríkur J. Eiríksson, þjóðgarðsvörður var ekkert farinn að sofa í morgun, er fréttu mann Tímans bar að gerði hjá honum. Séra Eiríkur sagði, að hann hefði farið í umsjónarferð um þjóðgarðinn, Bolabás og Skógarhóla um hálf eitt í nótt. Er hann kom til baka, fór hann heim á hlaðið á Þingvöllum, og út að Konungshúsinu, en engar mannaferðir var þar að sjá, og allt með eðlilegum hætti. — Er ég kom heim, leit ég út um gluggann hérna í húsinu, í áttina til Valhallar, og þá var ekkert óeðlilegt að sjá þar. Eftir um þrjú stundarfjórðunga eða svo, sagði svo séra Eiríkur að þau hjón hefðu vaknað við, að verið var að reyna að ná til Reykjavíkur í símanum.

Aðstoðuðu þau við að ná til Reykjavíkur og í Slökkvistöðina. Einnig var hringt í lögregluna á Selfossi, slökkviliðið þar, og rafmagnsmann. Síðan sagði Eiríkur, að þau hefðu skrúfað úr stofnörggi, þar sem spennistöðin fyrir svæðið var í sumarhúsi forsætisráðherrans.

Eiríkur sagðist af tilviljun hafa vitað, að dr. Bjarni Benediktsson, forsætisráðherra,

hefði verið á Þingvöllum þennan dag, en sagðist jafnvel hafa haldið, að hann hefði farið þaðan um kvöldið. Eiríkur sagðist hafa vakið aðstoðarmann sinn, Aðalstein og sent hann á bruna staðinn, þegar hann kom þangað um tíu mínútur fyrir tvö, var húsið fallið.

Virðist því svo sem ekki hafi liðið meira en um stundarfjórðungur frá því eldurinn var upp götvaður, þar til húsið var fallið, og nær allt brunnið, sem brunnið gat.

Konungshúsið, en svo var sumarhús forsætisráðherrans nefnt lengi vel, var byggt fyrir konungskomuna 1907, er Friðrik konungur áttundi kom til Íslands. Stóð húsið í fyrstu norður á völlum, en var flutt árið 1930 á þann stað, sem það hefur staðið á síðan. Húsið var hitað upp með olfukyndingu, og fyrir nokkrum árum var lagt í það rafmagn frá Rafmagnsveitunum. Var spennistöðin fyrir sumarbústaðahverfið og Valhöll, bak við sumarhúsið. Skemmdist spennistöðin í brunnum nótt. Af þeim sökum var allt rafmagnsloaust og kalt í Valhöll fram á dag.

Fyrir nokkrum árum var byggt sérstakt hús, við hliðina á gamla Konungshúsinu. Var það einskona svefnskáli, sem notaður var, þegar margt var um manninn. Vindáttin í nótt var þannig, að hvorki sprakk rúða í nýja húsinu, né sviðnaði það. Stendur það því algjörlega óskemmt.

Jón Eiríksson í Valhöll á Þingvöllum sagði, að klukkan hafi verið rúmlega hálf tvö, þegar Hollendingarnir komu í Valhöll og tilkynntu um eldinn. Sagðist hann þegar hafa hringt í slökkviliðið í Reykjavík, en hann fékk ekki samband strax í 02, og var móðir hans, eiginkona Eiríks þjóðgarðsvarðar, fljótari að ná til Reykjavíkur í gegn um Selfoss.

Jón sagðist síðan hafa farið út, og þá hafi húsið staðið í björtu báli og þakið verið fallið.

Ávarp forseta Íslands, dr. Kristjáns Eldjárns, í ríkisútvarpið 10. júlí 1970

Þau sorgartíðindi spurðust snemma morguns í dag, að forsætisráðherra, dr. Bjarni Benediktsson, kona hans frú Sigríður Björnsdóttir, og ungur dóttursonur þeirra Benedikt Vilmondarson, hefðu látjó lífið, er forsætisráðherrabústaðurinn á Þingvöllum brann, þegar skammt var liðið nætur.

Slíkur atburður er hörmulegri en svo, að orðum verði yfir komið. Í einu veffangi er í burtu svipt traustum forustu manni, sem um langan aldur hefur staðið í fylkingarbrjósti og verið í fyrirsvari í þjóðlífi voru, og með honum ágætri konu hans, er við hlið hans hefur staðið með sæmd og þryði, og ungum sveini, sem var yndi þeirra og eftirlæti. Hér er skarð fyrir skildi, en á þessari stundu kemst ekki

annað að í huga vorum en sorg og samúð. Það er stundum sagt að íslenzku þjóðinni sé helzt að líkja við stóra fjölskyldu. Sannleik þeirra orða skynjum vér best á stundum mikilla tíðinda, til gleði eða sorgar. Þjóðin er harmi lostin og syrgir forsætisráðherrahjón sin. Ég mæli fyrir munn allra landsmanna, þegar ég læt í liós djúpa hryggð mína og votta börnum og allri fjölskyldu þeirra hjónanna samúð, svo og öllum þeim öðrum, er nú syrgja sveininn unga

(Frá skrifstofu forseta Íslands).

Borten: Mikils metinn

„Hinar sársaukafullu fréttir um hið skyndilega og átakanlega fráfall Bjarna Benediktssonar, konu hans og barnabarns hafa orðið mér mikið áfall. Mér finnst sem þetta sé persónulegur missir minn.

Bjarni Benediktsson var á beztu aldri. Allir þekkjá vináttu hans, gestrisni og bróðurþel. Við máttum hann allir, og konu hans, mikils í norrænni samvinnu. Bjarni Benediktsson hefur haft mikla þýðingu fyrir samvinnu Norðurlandanna með áhrifum sínum og vilja til þess að styrkja norræn bænd. Hann hefur lagt mikið af mörkum á þessu sviði. Norræn samvinna hefur misst mikils, við dauða Bjarna Benediktssonar.

Þessar fréttir hafa valdið mér mikilli sorg. Ég sendi fjölskyldu Bjarna Benediktssonar, íslenzku ríkisstjórninni og þjóð

innj allri minar dýpstu samúðarkveðjur“.

Baunsgaard: Harmi lostinn

„Við Danir urðum harmi lostnir, er fréttir bárust af hinum hörmulega dauða Bjarna Benediktssonar, forsætisráðherra, konu hans og barnabarns. Með þessu slysi hefur Íslands ekki aðeins misst mikinn persónuleika, heldur einnig mjög reynðan og mikilsvirtan stjórnmalaman. Hann hafði um langt árabil gegnt umfangs- og ábyrgðarmiklum embættum í þágu lands síns og þjóðar. Hann varð þannig strax, sem ungur lögfræðingur, gerður að borgarstjóra Reykjavíkur 1944, eftir að hafa verið prófessor við Háskóla Íslands í mörg ár, en úr borgarstjóraembættinu fór hann til þess að taka við embætti utanríkis- og dómsmálaráðherra í íslenzku ríkisstjórninni.

Það var því eðlilegt, að hann yrði eftirmaður Ólafs Thors, sem forsætisráðherra, 1963, enda hafði hann fram til þess tíma gegnt mörgum ráðherraembættum.

Fráfalla hans mun vekja djúpan söknuð á Íslandi.

Bjarna Benediktsson verður saknað hér Danmörku, þar sem hann var kunnur fyrir tryggð sína og hve ráðhollur hann var. Hin jákvæða afstaða, sem Bjarni Benediktsson sýndi ávallt varðandi sambandi milli landa okkar, kom einnig í ljós, þegar Framhald á bls. 14.

Tíminn

Útgefandi: FRAMSÓKNARFLOKKURINN

Frankvæmdastjóri: Kristján Benediktsson. Ritstjórn: Þórarinn Þórarinnsson (áb), Andrés Kristjánsson, Jón Helgason og Tómas Karlsson. Auglýsingastjóri: Steingrímur Gíslason. Ritstjórnarskrifstofur í Edduhúsinu, símar 18300-18306. Skrifstofur Bankastræti 7 - Afgreiðslusími 12323. Auglýsingasími 19523. Aðrar skrifstofur sími 18300. Áskriftargjald kr. 165,00 á mánuði, innanlands - í lausasötu kr. 10,00 eint. Prentsm. Edda hf.

Bjarni Benediktsson

Þegar svo svipleg stórtíðindi og djúp harmsefni verða, að forsætisráðherraþjón landsins farast í eldi, ásamt ungum dóttursyni, setur alla hljóða í djúpri þjóðarsorg. Þjóðin vaknaði til þeirra váfregna í gærmorgun, að þessi mikilhæfu hjón á bezta aldri, með fulla hreysti og starfsorku, hefðu þá um nóttina horfið í einni svipan af þeim starfsvangi, sem einna hæst ber í þjóðlífinu, á vald þessara örlaga á fornum helgistað þjóðarinnar.

Hvað sem líður ágreiningsefnum, sem tengd eru dægurbaráttu eða þjóðmálastefnum, viðurkenna allir, jafnt samfylkismenn sem andstæðingar, að með Bjarna Benediktssyni, forsætisráðherra, er fallinn í val maður úr hópi hinna svipmestu og áhrifaríkustu stjórnmálanna á þessari öld, maður, sem markað hefur djúp spor í sögu þjóðar sinnar og átt veigamikinn þátt í baráttu hennar og framsókn, og gegnt úrslitamiklu forystuhlutverki, einkum tvo síðustu áratugina, í för hennar í mikla og minnisverða áfanga.

Bjarni Benediktsson var miklum gáfum og hæfileikum gæddur, enda brotinn af traustu og góðu ættarbergi og hlaut ágæta og fjölþætta menntun. Hann varð snemma mikill áhrifamaður, bæði í félagsmálum og fræðum, sem hann lagði stund á. Við gáfur hans og menntun bættust afkastamikill dugnaður og stórbrotin skapgerð til þess að gera hann að afreksmanni með þjóð sinni. Hann varð prófessor við Háskóla Íslands á miðjum þritugsaldri og samdi þegar viðamikill lögfræðirit. Rúmlega þritugur varð hann borgarstjóri Reykjavíkur og þá kominn í forystusveit í flokki sínum. Á vettvangi stjórnmálanna haslaði hann sér síðan völl og komst til æ meiri áhrifa, svo að kalla mátti sjálfsagt, að hann tæki við formennsku í Sjálfstæðisflokknum af Ólafi Thors og einnig embætti forsætisráðherra.

Bjarni Benediktsson var einnig um skeið ritstjóri Morgunblaðsins, og skrifaði jafnan mikið í blaðið fyrir og síðar. Hann var þróttmikill ræðumaður og gæddur sérstakri minnisleikni, orðkyngi og skaphita, sem gerði ræður hans áhrifamiklar, ekki sízt þegar til átaka dró. Hann hafði mikinn áhuga á almennum málum, einnig utan stjórnmálahringsins, til að mynda bókmenntum, svo sem forystustarf hans í Almenna bókafélaginu bendir til, og hann var' víðlesinn og fróður, jafnt um sögu þjóðarinnar sem innlend og erlend málefni líðandi stundar.

Um slíkan mann hlaut jafnan að standa stormur, og að honum vegið með lítilli vægð, enda var hann harðfylginn baráttumaður sjálfur, en eigi að síður átti hann jafnan óskorað traust og virðingu fyrir mannkosti og hæfileika, sem Íslendingar hafa jafnan metið mikils.

Kona hans, frú Sigríður Björnsdóttir, var af öllum, er til þekktu, óvenjuleg ágætiskona, hófsöm og stillt vel, greind og rík að forsjá og öðrum þeim kostum, sem íslenska húsfreyju mega bezta þrýða. Mun hún hafa verið manni sínum hinn ágætasti forunautur, og hvarvetna kom hún svo fram að vakti virðingu og vinarþel, og þá fullvissu, að hún ætti í ríku mæli menningu hjartans.

Þjóðin syrgir af einlægum hug hin mikilhæfu forsætisráðherraþjón og ungan dótturson þeirra. Hún kveður áhrifaríkan leiðtoga sinn og finnur vel hve mikill sjónarsviptir er að fráfalli hans.

Tíminn vottar börnum forsætisráðherraþjónanna og öðrum aðstandendum þeirra og hins unga drengs, innilega samúð. — AK

C. L. SULZBERGER:

Ríkisstjórn Sovétríkjanna fylgir ekki ný-stalínisma

Einræði Stalíns og harðstjórn er enn fordæmd, en þó hefur verið komið fyrir brjóstmynd af honum á leiði hans og kostir hans sem styrjaldarleiðtoga eru viðurkenndir.

Í BORGinni Gori í Georgíu búa 45 þúsund manns. Hún er eina borgin í Sovétríkjunum, sem getur státað af Stalínstræti, en það liggur framhjá Stalínsafni og til Stalintorgs, sem stórt bronzlíkneski af Stalín setur svip sinn á.

Ástæða þessarar sérstöðu Gori er augljós, þar sem hún er fæðingargöng Stalíns. Í augum íbúanna er hann enn sá sonur borgarinnar, sem náð hefur mestum frama og tókst að verða zar yfir öllu Rússa veldi.

GORI stendur í breiðum dal hátt til fjalla, milli gnæfaandi tjnda í fjarska. Eðlilegt væri að hugsa sér að þetta um hverfi mótaði opinskárr og glaðlyndari menn en Stalín, sem gjarna ríðhafði pukur og var ákaflega tortrygginn. Segja má raunar að mynd af honum sem kátum kórdrög í kristilega kennaraskólanum gefi þetta í skyn. Hitt fer þó ekki milli mála, að lífið tók snemma að gæða hann hörku.

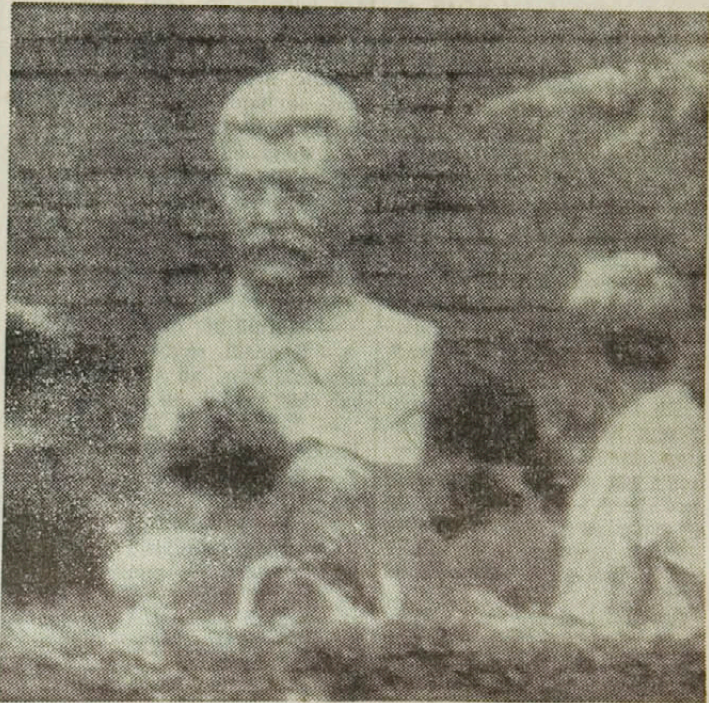
Mármargarður umlykur litla húsið, þar sem Stalín fæddist. Í því er aðeins eitt herbergi, sem bláfátækir foreldrar Stalíns höfðu á leigu og þar dvaldi hann hjá þeim í æsku. Stalínsafnið er nú þar til húsa, en mikið af safngripunum minnir á ævintýrlegan feril hans og samsærin, sem hann tók þátt í. Hann gerðist kennari í Tbilisi og vann jafnframt við stjórnuturn þar, en fór snemma að breiða út kenningar marxismans í laumi.

NOKKRAR tylftir mynda eru á safninu, þar á meðal fáeinir myndir af fjölskyldu Stalíns, en engin af Svetlónu dóttur hans, sem nú er búsett í Bandaríkjunum. Þó eru þarna afrit af nokkrum ástúðlegum bréfum hans til þessarar dottur sinnar.

Gori hefur að mestu sloppið við afleiðingarnar af áfornum Krustjéffs um að eyða áhrifum Stalíns. Segja má þó að safnið bendi til þess hlutverks, sem Stalín er ætlað í sögunni framvegis, — ekki annað eða meira en að vera einn af fremstu starfsmönnum Lenins, sem gerðist mikill þjóðarleiðtogi í heimstýriöldinni síðari.

Við þrepin upp í safnið stendur stór stytta af Stalín og á hana er lettrað: „Eg er ekki annað en lærisveinn Lenins og markmið mitt er að verða verðugur lærisveinn hans.“ Þarna getur að líta vitnisburði margra sovétrka marskálka ásamt myndum frá víðræðafundum hinna „þriggja stóru“ á styrjaldarárunum. Engin borg ber þó framar nafn Stalíns, enda þótt smærri spámann njóti þess hejðurs.

STALÍN hefur verið varpað út úr Valhöll, en hann er ekki framar það ómenni, sem

Brjóstmynd af Stalín, sem komið var fyrir á gróf hans og afhjúpuð án hátíðahalda 25. júní s. l.

Krustjéff vildi gera úr honum. Lík hans var flutt úr grafhýsi Lenins árið 1961 og hvíltr nú að baki þess. Þar eru átta leiði í röð og hafa brjóstmyndir úr bronzi af hinum látnu verið á þeim öllum nema leiði Stalíns og Voroshilovs, sem lézt í fyrra. En nú hefur verið steypt mynd af Stalín og komið fyrir á gróf hans.

Gerð hefur verið ný kvikmynd um Stalín og þar kemur hann fram sem kurteis, lág-mæltur, vitur en strangur styrjaldarleiðtogi. Reynt er að leggja rækt við minningu um hann einmitt í þessu hlutverki. Annars er einræði hans og grimmd enn fordæmt og þess gerast jafnvel dæmi, að reist séu minnismerki um suma forustumenn, sem urðu hreinsun um hans að bráð. Leonid Brezhnev hélt marabonræður á fimmtíu ára afmæli byltingarinnar og hundrað ára afmæli að ára afmæli Lenins, en honum tókst þó að sneiða hjá því að nefna nafn Stalíns í þessum löngu ræðum.

ÞESS verður að visu vart, að tekið sé harðar á efasemdum menntamanna en áður var, en ekkert gefur þó til kynna að í ráði sé að endurvekja Stalínstímann. Efallítið eru nokkur hundruð stjórnmálanna meira eða minna óánægðir og hægri sinnadír andstæðingar stjórnarinnar eins og áhangendur V.M. Molotovs sita óáreitir í embættum eða njóta rýmilegra eftirlauna.

Segja má að stjórn landsins aðhyllist hægara íhaldsstefnu (á kommúnistavísu) en geti þó ekki talizt bein afturhaldsstjórn. Fátt er um gerræðislegar handtökur og pólitíska leynilöglegan ber ekki framfarar að dyrum hjá þegnum á

næturþeli Afturhvarfið frá Krustjéffstímanum er fremur hægara. Nokkurrar óánægju gæti meðal menntamanna og töluvert er gefið út af leyniritum. Þetta gæti ekki gerzt ef ný-stalínismi væri ríkjandi. Harðvitugur einræðisherra léti ganga millj bols og hófuðs á þessum hreyfingum á einni nóttu.

BREZHNEV sem er enginn sérstakur atkvæðamaður, kemur fram sem eins konar nefndarformaður í æðsta ráðinu og fjarri fer að hann sé alveg einn um forustuna. Allar meiri háttar ákvarðanir virðast vera staðfestar af meirihluta forustumanna. Þegar ákvörðun hefur verið tekin, kemur það hins vegar í hlut Brezhnevs sem framkvæmdastjóra flokksins að tilkynna hana opinberlega. Sýnilega hefur verið ákveðið að reyna að stækka hana í augum almennings með því að gera hann að aðalræðumannj flokksins.

EKKI verður séð að verulega kveði að hernum sem stjórn málaafli. Allir mestu marskálkarnir eiga sæti í miðstjórn flokksins, en þess ber að gæta, að þeir hefðu ekki einu sinni náð óberstátni ef hylli flokksins hefði ekki notið við.

FLOKKURINN líður ekki að neinn sé á öðru máli en hann í heyranda hljóði. Georgi Zhukov marskálkur framdi stjórnmálasjálfsmorð þegar hann lýsti fyrir hönd hersins fylgi við Krustjéff í deilum hans við Molotov. Hann var horfinn af síónarsviðinu eftir nokkra mánuði.

Brezhnev og fylgismenn hans eru að reyna að koma á að nýju eðlilegri framvindu Framhald á bls 15.